

Brede bekwaamheidsontwikkeling en de daltonvisie

Het Maurick College in Vught is een daltonschool waarin de kernwaarden zelfstandigheid, samenwerken en verantwoordelijkheid centraal staat. Het vak lichamelijke opvoeding heeft als doel leerlingen voor te bereiden op een deelname aan de ons omringende bewegingscultuur. Leerlingen worden tijdens hun schoolloopbaan gestimuleerd beter te leren bewegen en meervoudig bekwaam te worden om een leven lang met plezier te kunnen blijven bewegen (KVLO, z.d.). In dit artikel licht ik toe hoe ik als docent lichamelijke opvoeding, samen met mijn collega-docenten, de daltonvisie in het schooljaar 2022-2023 nog meer centraal gezet heb. De centrale vraag hierbij was: op welke manier kunnen leerlingen zich meervoudig bekwaam ontwikkelen binnen hun eigen mogelijkheden en wordt het talent van het individu maximaal benut? | *Jorn van den Braak*

Hoe zag de oude situatie eruit?

Leerlingen op het Maurick College kregen tot en met het schooljaar 2021-2022 cijfers op basis van motorische vaardigheden en inzet. Zo oefenden leerlingen bijvoorbeeld in een lessenreeks van vier lessen de schotse sprong. Zij kregen na afloop van deze periode een cijfer voor 'techniek' en 'hoogte'. De lessen

waren vooral docent-gestuurd. De docent gaf aan welk cijfer er bij welke hoogte behaald kon worden en welk cijfer aan het uitvoeren van een techniek hing. Daarnaast kregen leerlingen nog meerdere inzetcijfers per jaar. Ik stelde mezelf hierbij altijd de vraag: Hoe kunnen we de leerling nog meer centraal zetten, zodat deze zich binnen de eigen mogelijkheden kan ontwikkelen?



Hoe kunnen we de leerling nog meer centraal zetten, zodat deze zich binnen de eigen mogelijkheden kan ontwikkelen?

Hoe verliep de aanzet tot verandering?

Het doen van onderzoek naar formatief handelen, lezen van literatuur en het volgen van de opleiding tot daltondocent is voor mij de aanleiding en uiteindelijke sleutel tot een nieuwe aanpak geweest (Van der Greef, Van de Ven, et al., 2022). In de daltonopleiding wordt gewerkt vanuit de daltonvisie en dat wordt uiteindelijk concreet gemaakt in de praktijk. Ik heb geleerd om de daltonpijlers zelfstandigheid, samenwerken en verantwoordelijkheid nog effectiever toe te passen in mijn lessen. Volgens Deci & Ryan (2018) ervaren leerlingen hierdoor veel meer autonomie, competentie en verbondenheid.

De daltonvisie op het Maurick College ziet er als volgt uit:

- **Zelfstandigheid:** leerlingen krijgen de mogelijkheid zelf verantwoorde keuzes te maken (autonomie). Zo kunnen zij bijvoorbeeld elke dag tijdens het derde, vijfde en negende uur kiezen aan welk vak of schoolopdracht gewerkt wordt. Hiervoor maken leerlingen wekelijks een planning in het mentoruur.
- **Samenwerken:** leerlingen krijgen de mogelijkheid om meer en gericht samen te werken. Dit kan in de relatie leerling-leerling, maar ook leerling-docent (verbondenheid). De werkpleinen in de school zijn hier een goed voorbeeld van, maar ook de gymzaal kan hier een enorm belangrijke rol in spelen.
- **Verantwoordelijkheid:** leerlingen krijgen de mogelijkheid 'eigenaar' van het eigen leerproces te zijn. De docent heeft hierin een begeleidende en ondersteunende rol.



Foto 1 Zelfgecreëerde verspringsituatie

Door in deze psychologische basisbehoefte en daltonkernwaarden te voldoen, zal de motivatie en het plezier, specifiek voor het vak lichamelijke opvoeding, in bewegen doen verhogen (Deci & Ryan, 2018).

Wat mij binnen de opleiding tot daltondocent geïnspireerd heeft, is het experimenteren van didactische werkvormen op basis van samenwerken en zelfstandigheid. Het evalueren van de verschillende experimenten heeft uiteindelijk geresulteerd in het werken met daltonvaardigheden in de les lichamelijke opvoeding.

We willen leerlingen nu eenmaal voorbereiden op een deelname aan de maatschappij. Daarin moeten zij straks op een verantwoorde manier

zelfstandig en samen met anderen in kunnen deelnemen (KVLO, z.d.; Van der Greef, et al., 2018).

Hoe ziet de nieuwe situatie eruit?

Sinds het schooljaar 2022-2023 werk ik met nieuwe didactische werkvormen en wordt door de vaksectie de Sportfolio App gebruikt om de daltonkernwaarden nog beter terug te laten komen.

Didactische werkvormen

De docent geeft de eerste aanzet tot het werken met daltonvaardigheden. De docent kan op verschillende niveaus 'kaders' aangeven. Leerlingen richten vervolgens hun eigen les in. Hieronder een voorbeeld uit een les in de zaal voor het thema atletiek. Het

doel is dat de klas een eigen atletiekles kan ontwerpen, waarin er rekening gehouden wordt met veiligheid en atletiek-eigen aspecten (meten van tijd, afstand, hoogte, enzovoort, zie foto 1):

- De docent verdeelt de klas in vijf groepen. Iedere groep wijst een teamcaptain aan.
- Elke groep krijgt een onderdeel toegewezen: 1. verspringen, 2. hoogspringen, 3. sprint, 4. hordelopen, 5. balwerpen.
- De teamcaptains dienen met elkaar te overleggen over de inrichting van de zaal. De klas heeft hier tien minuten tijd voor.
- Na deze tien minuten geeft elk groepje een korte instructie, waarna de leerlingen in groepen alle onderdelen kunnen oefenen.
- Bij de uitvoering van de les kun je afhankelijk van het niveau van de daltonvaardigheden differentiëren: groepjes draaien door na bepaalde tijd.
- Leerlingen mogen zelf kiezen wie wat wanneer doet.
- Gedurende de les kan de docent leerlingen vragen stellen om hen na te laten denken over keuzes.

Aan het einde van de les is het van belang dat je de gegeven les met de leerlingen evalueert. In de les is met name de daltonpijler 'samenwerken' teruggekomen. Het evalueren doe ik vaak aan de hand van feed-up, feedback en feed-forward (Castelijns et al., 2011). Bij feed-up gaat het erom dat leerlingen vooraf weten wat de doelen en eisen van de les zijn. Bij feedback laat je de leerlingen in bijvoorbeeld dezelfde of juist nieuwe groepjes terugkijken. Bij feed-forward gaan de leerlingen kijken welke stappen er gezet kunnen worden in het proces voor de volgende les. Om deze daltonvaardigheden, meervoudig bekwaamheden, het geven van feedback en het beter leren bewegen nog meer te stimuleren, heeft het Maurick College voor een faciliterende tool gekozen: de Sportfolio App.

Sportfolio App

Vanaf dit schooljaar (2022-2023) wordt er met de Sportfolio App gewerkt (Sportfolio App, 2022). Dit is

een digitaal portfolio dat het leerproces van de leerling inzichtelijk maakt. Het geeft leerlingen de kans om zich binnen de eigen mogelijkheden te ontwikkelen en het proces hiervan te evalueren.

De app legt de focus op het laten zien van de vorderingen en vooral 'het kunnen!' van de leerling. Het geven van cijfers is hierdoor ondergeschikt. Een lessenreeks start met het maken van een 0-meting. Neem het onderstaande voorbeeld van een lessenreeks arabier-springen:

- Les 1: De leerling start met het maken van de 0-meting en filmt hiervoor de sprong. Hierna evalueert de leerling de sprong en stelt de doelen vast.
- Les 2,3,4: De leerlingen gaan verder met oefenen en geven elkaar tussentijds feedback met een rubric en 'slow-motion' beelden.

- Les 5: De leerling maakt een film van het eindresultaat (eindmeting).

Door op deze manier te werken ontdekt de leerling steeds meer de eigen mogelijkheden en kan het met trots terugkijken. De docent kan het proces van haar leerlingen perfect monitoren.

Waar leerlingen voorheen cijfers kregen voor een motorische vaardigheid, krijgen zij nu een cijfer voor het proces. Dit is naar mijn mening een

uitstekende ontwikkeling. Leerlingen kunnen zelf aan de hand van een rubricformulier reflecteren en de docent geeft op basis van dit formulier een cijfer. Dit doen de leerlingen en docenten vier keer per jaar.

Wat mij betreft is deze ontwikkeling een tussenstap om uiteindelijk in zijn geheel van cijfers af te stappen. Waarom hebben we cijfers nodig om het doel van lichamelijke opvoeding



Waarom hebben we cijfers nodig om het doel van lichamelijke opvoeding te kunnen behalen?





te kunnen behalen? Wanneer leerlingen zich in de les, binnen hun eigen mogelijkheden, meervoudig kunnen ontwikkelen is het doel wat mij betreft behaald en is een cijfer ondergeschikt. Leerlingen die al heel veel plezier in bewegen hebben, kunnen zelfs minder gemotiveerd raken, in iets wat ze heel erg leuk vinden, als ze een keer een acht krijgen, terwijl ze bijvoorbeeld een negen verwachten (Van 't Erve, z.d.).

Samenvatting

Het werken met de genoemde didactische werkvormen en Sportfolio App levert het volgende op:

- Het geven van het vak lichamelijke opvoeding staat nu meer in lijn met de visie van de school.
- De mindere bewegers komen beter tot hun recht. Zij hoeven zich

geen zorgen meer te maken over bepaalde eisen om een cijfer te halen. Zij krijgen nu juist de ruimte om zichzelf te ontwikkelen.

- De betere bewegers kunnen zichzelf uitdagen door iets extra's te laten zien en dit vast te leggen.
- Door het gebruik van de Sportfolio App en didactische werkvormen zijn leerlingen veel meer verantwoordelijk voor het eigen leerproces. Ze dienen constant zelfstandig en samen oplossingen te zoeken.
- Leerlingen leren zelf, maar ook samen kritisch te kijken naar het eigen leerproces. Ze zijn bezig met het geven van feed-up, feed-forward en feedback.
- Binnen de app zijn de leerlingen constant bezig met de daltonpijlers zelfstandigheid, samenwerken en verantwoordelijkheid. De leerling

is verantwoordelijk voor het voltooien van de beweegonderdelen en reflectie. Hierin wordt veel gevraagd van zelfstandigheid en samenwerken. Leerlingen hebben elkaar nodig voor bijvoorbeeld het maken van filmpjes en reflecties.

- Het blijft af en toe zoeken om het gebruik van de Ipad effectief in te zetten. De ene keer gaat er veel tijd verloren en de andere keer gaat er minder tijd verloren. Daarnaast is ook de inrichting van de app belangrijk. De rubrics zouden door onze vaksectie korter en krachtiger ingezet kunnen worden.

Deze manier van werken laat zien dat het vak lichamelijke opvoeding enorm kan bijdragen aan het voorbereiden van leerlingen op de maatschappij. Leerlingen hebben in hun verdere loopbaan de daltonvaardigheden zelfstandigheid, verantwoordelijkheid en samenwerken nu eenmaal nodig. Ze moeten zich verantwoordelijk voelen voor hun eigen ontwikkeling. Dit hoeft niet alleen op sportgebied te zijn, maar het kan al van toepassing zijn in het sociale leven of latere werk. Ik vind het prachtig om hier als docent elke dag weer een kleine bijdrage aan te leveren. ●



Bronnen

Scan of klik op de QR-code naar de bronnen



Contact

j.vanden.braak@maurickcollege.nl
Jorn van den Braak is docent lichamelijke opvoeding op het Maurick College in Vught

Foto's

Jorn van den Braak

Kernwoorden

formatief handelen, Sportfolio App, dalton, meervoudige bekwaam